

SK

SK

SK

KOMISIA EURÓPSKÝCH SPOLOČENSTIEV

Brusel, 30. 9. 2005
KOM(2005) 465, konečná verzia.

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

i2010: DIGITÁLNE KNIŽNICE

{SEK(2005)1194}

{SEK(2005)1195}

Obsah

1.	Úvod.....	3
2.	i2010: DIGITÁLNE KNIŽNICE	3
3.	Online prístup k európskemu kultúrnemu dedičstvu: Čo je v hre?.....	4
4.	Digitalizácia	5
5.	prístupnosť online	6
6.	Uchovávanie digitálneho obsahu	7
7.	Európska odpoveď	9
7.1.	Prebiehajúce iniciatívy	9
7.2.	Nové alebo posilnené iniciatívy	9
8.	Záver	12

OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV

i2010: DIGITÁLNE KNIŽNICE

1. Úvod

V liste z 28. apríla, ktorý bol adresovaný predsedníctvu Rady a Komisii, podporilo šesť hláv štátov a vlád vytvorenie virtuálnej európskej knižnice s cieľom sprístupniť európske kultúrne a vedecké záznamy pre všetkých. Komisia tento plán uvítala a prispeje k nemu v rámci i2010 prostredníctvom vedúcej iniciatívy, ktorá sa týka digitálnych knižníc.

Toto oznámenie načrtáva víziu, ktorá je základom iniciatívy týkajúcej sa digitálnych knižníc, a predstavuje jej základné stavebné časti. Zároveň tvorí prvú zložku tejto iniciatívy a zaoberá sa digitalizáciou, online prístupnosťou a digitálnym uchovávaním kultúrneho dedičstva. Oznámenie analyzuje úlohy, ktoré sú spojené s dosiahnutím úplného kultúrneho a hospodárskeho potenciálu iniciatívy, a navrhuje prvý súbor opatrení, ktoré prispejú k prekonaniu súčasnej rozdrobenosti úsilia v tejto oblasti v Európe.

2. i2010: DIGITÁLNE KNIŽNICE

Iniciatíva „digitálne knižnice“ má za cieľ uľahčiť používanie európskych informačných zdrojov v online prostredí a zatriktívniť ich pre toto prostredie. Staví na bohatom európskom dedičstve kombinovaním multikulturálnych a mnohojazyčných prostredí s technologickým pokrokom a novými obchodnými modelmi.

Pod digitálnymi knižnicami sa rozumejú organizované zbierky s digitálnym obsahom, ktoré boli sprístupnené verejnosti. Môžu obsahovať digitalizovaný materiál, ako napr. digitálne kópie kníh a iný „fyzický“ materiál z knižníc a archívov. Takisto sa môžu zakladať na informáciách, ktoré boli pôvodne zhotovené v digitálnom formáte. To je v rastúcej miere prípad vedeckých informácií, keď sú v digitálnych repozitároch uložené digitálne publikácie a obrovské množstvá informácií. Táto iniciatíva sa vzťahuje na oba prvky – digitalizovaný aj pôvodne digitálny materiál.

Aby sa využil potenciál digitálnych technológií na zaistenie širokého a ľahkého prístupu k informáciám, bude sa postupovať v troch hlavných smeroch:

- **Online dostupnosť**, ktorá je podmienkou pre maximalizáciu prínosov, ktoré môžu občania, výskumní pracovníci a spoločnosti z informácií získať,
- **Digitalizácia analógových zbierok** s cieľom ich širšieho využitia v informačnej spoločnosti,
- **Udržovanie a uchovávanie**, aby sa zaistilo, že budúce generácie budú mať prístup k digitálnemu materiálu a aby sa predišlo tomu, že vzácny obsah nenávratne zmizne.

Iniciatíva “digitálne knižnice” sa bude uvedenými smermi zaoberať v niekoľkých stavebných častiach. Okrem európskeho **kultúrneho dedičstva**, ktorým sa zaoberá toto oznámenie, sú ďalšou kľúčovou oblasťou **vedecké informácie**. Táto oblasť má svoje vlastné zvláštnosti a dynamiku vzhľadom na potrebu spracovávať a uchovávať obrovské množstvo digitálnych údajov a o rýchly rast publikácií, ktoré sú dostupné iba v digitálnej forme. Oznámenie, ktoré sa plánuje na rok 2006, stanoví v tejto oblasti pre digitálne knižnice špecifické úlohy vrátane podpornej vysokokapacitnej infraštruktúry a opatrení, ktoré je potrebné realizovať na celoeurópskej úrovni.

Predmetom **online konzultácie**, ktorá sa uskutoční v súvislosti s týmto dokumentom, budú niektoré významné úlohy, ktoré majú vplyv na digitalizáciu, online prístupnosť a digitálne uchovávanie kultúrneho dedičstva. Odozva na uvedenú konzultáciu bude dôležitým zdrojom informácií pre možné odporúčania týkajúce sa digitalizácie a digitálneho uchovávaníaa bude užitočná aj pre iné relevantné iniciatívy Spoločenstva, akou je napríklad preskúmanie rámca autorského práva.

Zhrnutie:

Predkladané oznámenie „i2010: digitálne knižnice” so zameraním na **kultúrne dedičstvo** (2005)

Online konzultácia (2005) otázok súvisiacich s digitalizáciou, online prístupnosťou a s digitálnym uchovávaním. Odozva bude zdrojom informácií pre **odporúčanie** týkajúce sa digitalizácie a digitálneho uchovávaní (2006) a pre iné relevantné iniciatívy Spoločenstva, ako napr. **preskúmanie rámca autorského práva** (2006).

Oznámenie o dostupnosti **vedeckých informácií**, ktoré sa zameriava hlavne na otázku informácií vytvorených v digitálnej podobe (2006).

3. ONLINE PRÍSTUP K EURÓPSKEMU KULTÚRNEMU DEDIČSTVU: ČO JE V HRE?

Kultúrne a sociálne aspekty

Európske knižnice a archívy¹ uchovávajú obrovské množstvo materiálov vrátane kníh, novín, filmov, fotografií a máp, ktoré predstavujú bohatosť európskej histórie a jej kultúrnu a jazykovú rozmanitosť. Online prístup k tomuto materiálu, ktorý je v rôznych jazykoch a pochádza z rôznych kultúr, uľahčí občanom oceniť vlastné kultúrne dedičstvo, ako aj dedičstvo iných európskych krajín, a využiť tento materiál na štúdium, prácu alebo k oddychu. Prispeje tak k doplneniu a podpore cieľov činnosti Európskej únie v kultúrnej oblasti.

Ekonomické aspekty

¹ Problematika sa týka tiež múzeí, ktoré vystavujú svoje zbierky online.

Knižnice a archívy sú dôležitými oblasťami z hľadiska investícií a zamestnanosti. V roku 2001 európske knižnice zamestnávali 336 673 s pracovnou dobou ekvivalentnou plnému pracovnému úväzku a poskytovali služby 138 miliónom registrovaných zákazníkov². Ich vplyv na celé hospodárstvo je podstatný.

Digitalizácia ich zdrojov by mohla výrazne zvýšiť tento vplyv. Po digitalizácii sa európske kultúrne dedičstvo môže stať hnacím mechanizmom informačného toku v sieťach. Bude bohatým zdrojom surového materiálu, ktorý sa znova použije pre služby a výrobky s pridanou hodnotou v odvetviach akými sú napríklad turistický ruch a vzdelávanie. Ak sa tento materiál riadne uchová, môže sa opätovne používať. Okrem toho bude mať digitalizácia významný pozitívny dosah i na firmy, ktoré vyvíjajú nové technológie.

4. DIGITALIZÁCIA

Množstvo a rozmanitosť materiálov v európskych knižniciach a archívoch je uchvacujúca.

V roku 2001 bolo v európskych knižniciach (EÚ 25) celkovo 2 533 893 879 kníh a viazaných periodík (zväzky)³.

Hlavným dôvodom pre digitalizáciu tohto materiálu je jeho sprístupnenie používateľom v online prostredí. V niektorých prípadoch sa však digitalizácia primárne nepoužíva na zlepšenie dostupnosti obsahu, ale na zaručenie jeho ďalšej existencie. To sa týka predovšetkým audiovizuálneho materiálu, keďže sa analógové formáty po čase rozpadávajú a vzácny materiál mizne.

V rámci prieskumu desiatich najväčších rozhlasových a televíznych archívov sa našlo 1 milión hodín filmových záznamov, 1,6 milióna videozáznamov a 2 milióny audiozáznamov. Celkový objem európskeho programového materiálu je pravdepodobne 50-krát väčší. Väčšinou ide o pôvodný analógový materiál. Ohrozených je 70 % materiálu, keďže sa rozpadá, je, krehký alebo je zaznamenaný na zastaralých médiách. Každý rok zmizne z najstarších častí zbierok európskych audiovizuálnych archívov 10 000 hodín⁴.

V súčasnosti bola digitalizovaná len malá časť európskych zbierok. Digitalizácia prebieha vo všetkých členských štátoch, ale toto úsilie je roztrieštené a postup je relatívne pomalý. Táto skutočnosť bola zvýraznená vyhlásením iniciatívy spoločnosti Google, v rámci ktorej sa má digitalizovať 15 miliónov kníh zo štyroch veľkých knižníc v USA a z jednej knižnice v Európe. Ak bude iniciatíva spoločnosti Google realizovaná podľa plánu, presiahne vo veľkej miere národné úsilie ktoréhokolvek členského štátu. I v iných častiach sveta sa snaha o digitalizáciu zintenzívnila. Napríklad v Indii a v Číne existujú ambiciózne programy digitalizácie, ktoré zahŕňajú materiál v rôznych jazykoch.

Na tempo a účinnosť digitalizácie má vplyv mnoho problémov.

² International library statistics: Trends and Commentary based on the Libecon data, D. Fuegi and M. Jennings, 2004.

³ Tamtiež.

⁴ Prieskum realizovaný v rámci projektu IST Presto, ktorý bol ukončený v októbri 2002. <http://presto.joanneum.ac.at/index.asp>

Finančné problémy: Digitalizácia je pracná a drahá. Vyžaduje si významné počiatočné investície, ktoré vo väčšine prípadov presahujú možnosti inštitúcií, ktoré disponujú informáciami. Digitalizácia všetkého relevantného materiálu by predstavovala nerealizovateľnú úlohu, takže je potrebné rozhodnúť, čo a kedy sa bude digitalizovať.

Organizačné problémy: Stratégia „zdigitalizovať raz, distribuovať vo veľkom“ môže byť prospešná pre všetky zúčastnené organizácie. Duplicitnej práci – digitalizovaniu tých istých diel alebo zbierok viackrát – sa musí zabrániť. To si vyžaduje trvalé koordinačné úsilie na národnej a európskej úrovni. Koordinácia na európskej úrovni môže zvýšiť európsku pridanú hodnotu, pri ktorej konečný výsledok prevyšuje súhrn podielov.

Digitalizácia si vyžaduje nové pracovné postupy. Spolupráca alebo finančná podpora zo strany súkromného sektora by mohla prispieť, ale takáto forma spolupráce ešte nie je rozvinutá. Okrem toho musia byť investície do digitalizácie sprevádzane organizačnými zmenami vnútri príslušných inštitúcií, vrátane zvýšenia odborných znalostí zúčastnených pracovníkov.

Technické problémy: Kľúčovým technickým problémom je potreba vylepšiť digitalizačné techniky tak, aby sa digitalizácia audiovizuálneho materiálu a kníh stala nákladovo efektívnejšou a dostupnejšou. Digitalizácia písomného materiálu si vyžaduje efektívnejšie podávače kníh a dokumentov, ako aj výkonnejšie systémy optického rozpoznávania znakov pre iné jazyky ako je angličtina.

Systémy optického rozpoznávania znakov pre angličtinu (OCR) boli vyskúšané a fungujú s väčšinou typov tlačených súborov písma používaných v minulých 10 až 15 rokoch a vylepšujú sa prostredníctvom automatických alebo poloautomatických algoritmov na opravu pravopisných chýb. Podobné systémy sú pre iné jazyky menej pokročilé, čo má za následok vyššie náklady a nižšiu kvalitu výsledkov.

Právne problémy: Digitalizácia predpokladá vytvorenie kópie, čo môže byť problematické z hľadiska práv duševného vlastníctva (PDV). V smernici 2001/29/ES o zosúladení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti⁵ sa predpokladá výnimka pre určité formy vyhotovovania rozmnoženín zo strany verejne prístupných knižníc, vzdelávacích inštitúcií, múzeí alebo archívov. Výnimka však nie je povinná a je v členských štátoch implementovaná rôznymi spôsobmi. Obmedzené legálne použitie, ktoré sa na výsledné digitálne kópie vzťahuje, ešte viac odrádza od digitalizácie.

5. PRÍSTUPNOSŤ ONLINE

Tradičný model knižničných služieb založený na zapožičiavaní fyzických vecí, ktoré sú vo vlastníctve knižníc, nie je ľahké previesť do digitálneho prostredia. Podľa existujúcich právnych predpisov EÚ a medzinárodných dohôd možno digitalizovaný materiál sprístupniť online iba v tom prípade, ak ide o voľné dielo⁶ alebo ak dá k tomu nositeľ práv výslovný súhlas. Preto sa Európska digitálna knižnica zameria hlavne na voľné diela.

⁵ Smernica Európskeho parlamentu a Rady z 22. mája 2001, Ú. v. ES L 167, 22.6.2001, s.10.

⁶ Termín „voľné dielo“ sa v tomto texte používa v úzkom zmysle a rozumejú sa ním informačné zdroje, ktoré sú voľne dostupné a použiteľné, napríklad preto, že lehota autorskoprávnej ochrany už uplynula.

V prípade literatúry to znamená, že bez autorskoprávnych obmedzení sú dostupné len diela spred začiatku 20. storočia, v závislosti od roku úmrtia autora. Avšak i v prípade, že platnosť autorských práv vypršala, nie je situácia vždy jasná. Aj keď samotné dielo už nie je chránené autorskými právami, práva sa môžu viazať k rôznym vydaniam dielam, napríklad práva k predhovoru, obalu a k typografii.

Existencia online knižnice ponúkajúcej diela, ktoré nie sú voľné, nie je možná bez zásadnej zmeny v oblasti autorského práva alebo bez dohôd uzavretých prípad od prípadu s nositeľmi práv.

V tomto kontexte je veľmi dôležité objasnenie a priehľadnosť stavu autorskoprávnej ochrany diel. V niektorých prípadoch budú náklady na stanovenie stavu diela z hľadiska práv duševného vlastníctva vyššie, než sú náklady na jeho digitalizáciu alebo online sprístupnenie. To sa týka hlavne takzvaných „osirelých diel“ – filmov a kníh, pri ktorých je veľmi ťažké alebo nemožné určiť, kto je vlastníkom práv. Tieto problémy sú zdôraznené v pracovnom dokumente útvarov Komisie a v online konzultácii, ktoré sprevádzajú toto oznámenie.

Otázky, ktoré sa týkajú online dostupnosti, sa neobmedzujú len na práva duševného vlastníctva. Sprístupnenie materiálu online neznamená, že ho používateľ ľahko nájde, a už vôbec nie, že ho bude môcť prehľadávať a používať. K tomu, aby používateľ mohol obsah nájsť a pracovať s ním, sú nevyhnutné vhodné služby. To predpokladá štruktúrovaný a kvalitný popis obsahu zbierok a ich položiek, ako aj podporu pre ich využívanie (napr. anotácie)

6. UCHOVÁVANIE DIGITÁLNEHO OBSAHU

Vytvorenie digitálnej kópie knihy alebo filmu nemusí byť zárukou ich dlhodobého zachovania. Všetok digitálny materiál – digitalizované diela aj „pôvodne digitálny materiál“ – je treba udržiavať, aby bol stále dostupný. Digitalizácia bez riadnej stratégie uchovávania môže teda viesť k zmareným investíciám.

Digitálne uchovávanie je pre informačnú spoločnosť, v ktorej ponuka informácií exponenciálne rastie a obsah sa stáva čoraz viac dynamickejším, ústredným problémom. V súčasnosti sú s digitálnym uchovávaním malé skúsenosti, právny rámec sa vyvíja, prostriedky sú obmedzené a výsledok snahy o uchovanie je neistý. Problém si zaslúži rýchle riešenie zo strany politikov a inštitúcií, ktorých sa problém najviac dotýka. Jeho dosah značne presahuje oblasť knižníc a archívov a dotýka sa všetkých organizácií, ktoré vytvárajú digitálne informácie a ktoré majú záujem na udržaní ich dostupnosti.

Strata digitálneho obsahu má rôzne príčiny. Prvou príčinou je nástup nových generácií technického vybavenia, ktorý môže zapríčiniť nečitateľnosť súborov.

Pri príležitosti 900. výročia vydania pozemkovej knihy Domesday Book v roku 1985 sa zostavilo nové multimediálne vydanie. V roku 2002 sa zdalo, že disk prestal byť čitateľný, keďže počítače schopné prečítať tento formát začali byť vzácne. Na jeho záchranu sa vyvinul systém, ktorý umožňoval prístup k informáciám na disku pomocou emulačných techník. Je zaujímavé, že zatiaľ čo je prístup k dátam z roku 1986 problematický, pôvodná Domesday Book, dnes viac ako 900 rokov stará, je stále čitateľná.

Ďalším problémom je rýchla výmena a zastarávanie počítačových programov. Ak sa údaje neprevedú do dnešných programov alebo ak sa neuchovajú pôvodné zdrojové kódy, môže byť získanie informácií veľmi nákladné, ak nie priamo nemožné. Toto sa týka hlavne „uzavretých“ dátových formátov, v prípade ktorých nie je zdrojový kód verejne známy. Ďalšou príčinou straty digitálneho obsahu je obmedzená životnosť digitálnych pamäťových zariadení, napr. diskov CD-ROM.

Knižnice a archívy začali riešiť otázky uchovávania v digitálnom veku v obmedzenej miere. Existuje určitá miera cezhraničnej spolupráce, ale celkovo je činnosť v Európe rozdrobená. V jednotlivých členských štátoch väčšinou neexistuje jasná politika digitálneho uchovávania. Ak národné plány uchovávania existujú, väčšinou sa v nich pozornosť skôr sústreďuje na ochranu ohrozeného analógového materiálu, než na oblasť digitálnych materiálov.

Najväčší pokrok bol dosiahnutý v oblasti povinných kópií, v ktorej členské štáty zavádzajú túto povinnosť i pre digitálny materiál, aby sa zaistilo, že príslušné inštitúcie materiál zozbierajú a uložia. V súčasnosti sa však rozsah pôsobnosti takýchto systémov povinných kópií v jednotlivých krajinách značne líši. Napríklad sa v niektorých prípadoch vzťahujú na dynamický online materiál, v iných prípadoch nie.

Základné problémy digitálneho uchovávania sú podobné problémom týkajúcich sa digitalizácie:

Finančné problémy: Reálne náklady dlhodobého digitálneho uchovávania nie sú jasné. Závisia od rôznych faktorov, napríklad počet migrácií v danom období. Je však jasné, že vzhľadom na obmedzené zdroje, ktoré sú k dispozícii, sa bude treba rozhodnúť, aký materiál sa má uchovať

Organizačné problémy: Rozhodnutia sú nevyhnutné, ale kto rozhodne a kto je zodpovedný za uchovávanie čoho? V oblasti, kde niektoré základné otázky nie sú ešte ani zďaleka zodpovedané, hrozí nebezpečenie veľmi rozdielnych prístupov a duplicitnej práce. Európsku pridanú hodnotu možno nájsť v zabezpečení toho, že sa osvedčené postupy budú navzájom dopĺňať a vymieňať. Uchovávanie digitálnych informácií si tiež vyžaduje nové pracovné postupy. To zahŕňa zvyšovanie odborných znalostí pracovníkov ako aj vyššiu mieru spolupráce medzi zúčastnenými stranami z verejného a súkromného sektora.

Technické problémy: Zatiaľ sa výskum digitálneho uchovávania realizoval len v malej miere. Významnou výzvou je zlepšenie jeho dostupnosti a nákladovej efektívnosti. Ďalšou podstatnou oblasťou, ktorou je potrebné sa zaoberať, je lepšie chápanie toho, ako uchovávať veľké množstvo rýchlo sa meniacich distribuovaných informácií. Pokrok v súvisiacich oblastiach, ako napríklad nástroje na automatickú analýzu a indexáciu prispievajú k zaisteniu toho, že informácie budú naďalej prístupné a k dispozícii pre opätovné použitie.

Právne problémy: Pretože digitálne uchovávanie závisí od kopírovania a migrácie, je potrebné ho zvážiť v súvislosti s právnymi predpismi o PDV. Ďalšie problémy sa týkajú povinnej kópie digitálneho materiálu: rozdiely v rýchlosti prijímania právnych opatrení členskými štátmi a ich rozdielne oblasti pôsobnosti by mohli viesť k zmesi odlišných pravidiel, čo by malo vplyv na pôvodcov obsahu s cezhraničnými aktivitami. Zavedenie opatrení na technologickú ochranu pred kopírovaním alebo digitálnych systémov na správu práv, ktoré zamedzujú prístup k digitálnemu materiálu predstavuje v prieseku povinných kópií a PDV celý súbor nových otázok. Systémy povinných kópií nemusia plniť svoj užitočný účel, ak pôvodcovia informácií nespriístupnia nechránené kópie.

7. EURÓPSKA ODPOVEĎ

Organizovanie a financovanie digitalizácie kultúrnych zbierok a digitálne uchovávanie je v prvom rade zodpovednosťou jednotlivých členských štátov. Existujú však oblasti, v ktorých je možné dosiahnuť značnú európsku pridanú hodnotu a v ktorých sa práca na európskej úrovni začala pred niekoľkými rokmi. Táto práca sa bude teraz stupňovať a bude doplnená novými činnosťami.

7.1. Prebiehajúce iniciatívy

Koordinácia na európskej úrovni

Komisia už uznala dôležitosť digitalizácie kultúrneho dedičstva Európy vo svojom akčnom pláne eEurope. To viedlo v roku 2001 k lundským princípom a k príslušnému lundskému akčnému plánu, ako aj k vytvoreniu skupiny zástupcov národných orgánov pre digitalizáciu. Pokiaľ ide o digitálne uchovávanie, v nariadení Rady z roku 2002 sa zdôraznila dôležitosť tejto otázky a členské štáty v ňom boli vyzvané na jej riešenie⁷.

Pre audiovizuálne odvetvie je obzvlášť relevantný návrh odporúčania Európskeho Parlamentu a Rady o filmovom dedičstve a konkurencieschopnosti súvisiacich priemyselných činností⁸. V odporúčaní sa členské štáty okrem iného vyzývajú k tomu, aby umožnili kopírovanie na účely uchovávania.

Spolufinancovanie

Financovanie výskumu Európskou úniou vyústilo do portfólia projektov, ktoré majú za cieľ sprístupniť európske kultúrne dedičstvo vo väčšej miere prostredníctvom nových technológií. Projekty na podporu spolupráce medzi európskymi národnými knižnicami sa od výmeny katalógových záznamov vyvinuli do projektu Európska knižnica (TEL). Projekt TEL bol spustený ako prevádzkový servis, ktorý poskytuje jednotnú bránu do zbierok európskych národných knižníc.

Aj keď sa v rámci výskumných programov len niekoľko projektov začalo zaoberať riešením otázky digitálneho uchovávania, niekoľko z nich sa zaoberá práve digitalizáciou. Príkladom použitia digitalizácie ako prostriedku na uchovávanie analógového materiálu je projekt PRESTOSPACE.

PRESTOSPACE (2004-2007, spolufinancovanie 9 mil. eur) vyvíja sadu nástrojov, ktoré môžu audiovizuálne archívy použiť na digitalizáciu audiovizuálneho materiálu. Nástroje povedú k cenovo dostupnejšej a kvalitnejšej digitalizácii z hľadiska konvertovania a uchovávania analógového audiovizuálneho materiálu.

7.2. Nové alebo posilnené iniciatívy

Strategická diskusia so zúčastnenými stranami a posilnená koordinácia.

⁷ Nariadenie rady z 25. júna 2002, Uchovanie pamäti zajtrajška: uchovávanie digitálneho obsahu pre budúce generácie, Ú. v. ES C 162, 6.7.2002, s. 4. Tejto otázky sa tiež týka návrh odporúčania Rady z 18.2.2005 o prioritných opatreniach na zvýšenie spolupráce v oblasti európskych archívov, KOM(2005) 53, konečné znenie.

⁸ Dohodnuté medzi Parlamentom a Radou v prvom čítaní, ale formálne ešte neprijaté.

Na základe otázok v prílohe II k tomuto oznámeniu sa uskutoční online konzultácia o organizačných, právnych a technických problémoch digitalizácie, online prístupnosti obsahu a o digitálnom uchovávaní. Výsledky budú dôležitým podkladom pre ďalšie odporúčania týkajúce sa digitalizácie a digitálneho uchovávaní. Budú prínosom aj pre iné procesy, akými sú napr. realizácia programov Spoločenstva pre výskum a technický rozvoj a revízia autorskoprávneho rámca. Expertná skupina na vysokej úrovni pre digitálne knižnice bude Komisii poskytovať odporúčania, ako čo najlepšie riešiť zistené problémy na európskej úrovni.

Komisia zintenzívni svoje úsilie na podporu európskej spolupráce v oblasti digitalizácie a digitálneho uchovávaní. Cieľom je poskytnúť nový impulz pre proces digitalizácie v členských štátoch, zabrániť duplicitnej práci a podporiť zavádzanie osvedčených postupov. Aktualizácia lundského akčného plánu, naplánovaná na obdobie predsedníctva Spojeného kráľovstva, môže mať v tomto ohľade významnú funkciu a riešiť množstvo technických aspektov. Využitie kvantitatívnych ukazovateľov v kontexte Lundu by pomohlo pri meraní pokroku v celej Európe.

Osobitná pozornosť bude venovaná práci národných a depozitných knižníc, ktoré sú prevládajúcimi účastníkmi a ktoré sú odhodlané prispieť k Európskej digitálnej knižnici.

Spolufinancovanie

Na úrovni Spoločenstva sa na činnosti v európskom záujme a rozsahu v oblasti digitalizácie, digitálneho uchovávaní a prístupnosti kultúrneho obsahu mobilizujú programy Výskum a *eContentplus*. Z regionálnych fondov sa už spolufinancujú iniciatívy v oblasti digitalizácie v niektorých členských štátoch a fondy by mohli ešte viac prispievať na digitalizáciu.

Aplikovaná digitalizácia kultúrneho dedičstva sa v rastúcom počte prípadov stala cieľom projektov spolupráce spolufinancovaných v rámci programu „Kultúra 2000“. V rámci Komisiou navrhnutého programu „Kultúra 2007“ bude spolufinancovanie k dispozícii na projekty spolupráce, ktoré zlepšujú medzinárodný obeh kultúrnych diel a produktov, vrátane prostredníctvom digitalizácie a online prístupu.

Výskum

V rámci výskumných programov podnikne Komisia tieto **špecifické iniciatívy** v oblasti kultúrneho obsahu spolu s prebiehajúcim všeobecným výskumom, ktorý súvisí s obsahom (vyhľadávače, jazykové technológie atď.).

Posledná výzva v rámci programu technológie informačnej spoločnosti, ktorá bola uzavretá 21. septembra, vyčlenila 36 mil. eur na výskum nových technológií pre vyhľadávanie a získavanie kultúrneho obsahu (22 mil. eur) a pre digitálne uchovávanie (14 mil. eur).

V rámci siedmeho rámcového programu Komisia navrhuje rozšíriť mieru svojho príspevku do výskumu v oblasti digitalizácie, prístupu k digitálnemu obsahu a digitálneho uchovávaní. Okrem iného sa navrhuje podpora technického pokroku v tejto oblasti prostredníctvom siete kompetenčných centier (Centres of Competence), ktoré by sa mohli stať základným kameňom európskej digitalizácie a uchovávaní. Spoločenstvo by na tieto centrá prispievalo prostredníctvom spolufinancovania projektov.

Centrá vybrané na základe výziev na podávanie návrhov budú zastrešovať rôzne kompetencie (technické a právne), ktoré sú potrebné na dosiahnutie najvyššej

úrovne procesov digitalizácie a uchovávania. V strediskách sa bude integrovať a ďalej rozvíjať existujúci know-how v technologických spoločnostiach, vysokých školách, kultúrnych inštitúciách a v iných príslušných organizáciách. Bude sa v nich:

-realizovať výskum na podporu pokročilých technických riešení, ktoré sa budú skúšať a porovnávať v praxi na veľkom objeme zdrojov;

-presadzovať adaptáciu a predávanie týchto riešení na potreby kultúrnych inštitúcií,

-predávať skúsenosti užívateľským inštitúciám a podporovať v nich zvyšovanie odborných znalostí.

eContentplus

V rámci programu *eContentplus* bude v rokoch 2005-2008 k dispozícii 60 miliónov eur pre projekty na zlepšenie dostupnosti a použiteľnosti európskeho kultúrneho a vedeckého obsahu. Kľúčovými cieľmi bude dosiahnutie interoperability medzi národnými digitálnymi zbierkami a službami (napr. pomocou spoločných noriem) a uľahčenie prístupu k materiálu a jeho použitia v mnohojazyčnom kontexte.

Zhrnutie:

Strategická diskusia s zúčastnenými stranami a posilnená koordinácia

- Online konzultácie o digitalizácii a digitálnom uchovaní (Komisia 2005)
- Založenie expertnej skupiny na vysokej úrovni (Komisia 2005)
- Návrh odporúčania o digitalizácii a digitálnom uchovaní (Komisia 2006)
- Podnety pre príslušné iniciatívy, napr. revízia autorskoprávných predpisov (2006) a implementácia siedmeho rámcového programu (2007)
- Aktualizácia Lundského akčného plánu (vrátane kvantitatívnych ukazovateľov) a diskusia v Rade o záväzku členských štátov k digitalizácii a digitálnemu uchovávaniu (členské štáty/Komisia 2005)
- Podpora a podnecovanie práce národných knižníc (Komisia/národné knižnice 2005-2007)

Spolufinancovanie

- 36 mil. eur v rámci 5. výzvy šiesteho rámcového programu (2005)
- Zvýšené výskumné úsilie v oblasti digitalizácie, digitálneho uchovávania a prístupu ku kultúrnemu obsahu v rámci siedmeho rámcového programu (2007).
- Kompetenčné centrá pre digitalizáciu a uchovávanie v rámci siedmeho rámcového programu (2007)
- 60 mil. eur v rámci programu *eContentplus* (2005-2008)

8. ZÁVER

Informačné technológie majú potenciál zviditeľniť kultúrne a vedecké dedičstvo Európy a sprístupniť ho na súčasné i budúce využitie. Na tento účel je potrebné spoločné úsilie na úrovni členských štátov – ich úsilie je v oblasti digitalizácie a digitálneho uchovávania veľmi roztrieštené – a na úrovni Spoločenstva. Úspešná reakcia na súvisiace výzvy môže urýchliť digitalizáciu, zvýšiť dostupnosť informácií a zaistiť dlhodobé uchovávanie digitálneho obsahu. Komisia vyzýva Európsky parlament a Radu, aby potvrdili predkladaný prístup a členské štáty, aby sa pridali k úsiliu na úrovni Európskej únie s cieľom realizovať projekt digitálnych knižníc v Európe.